

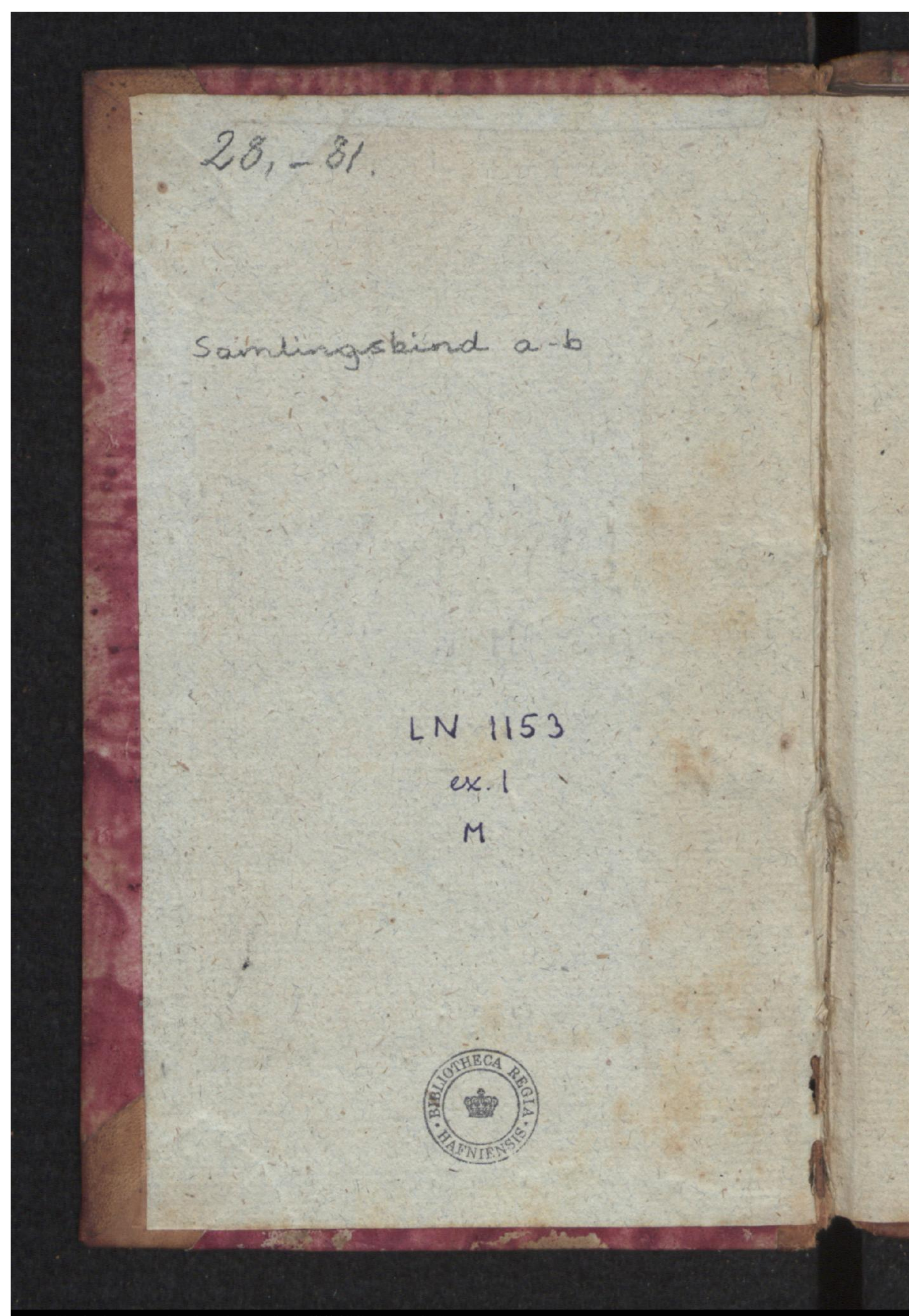

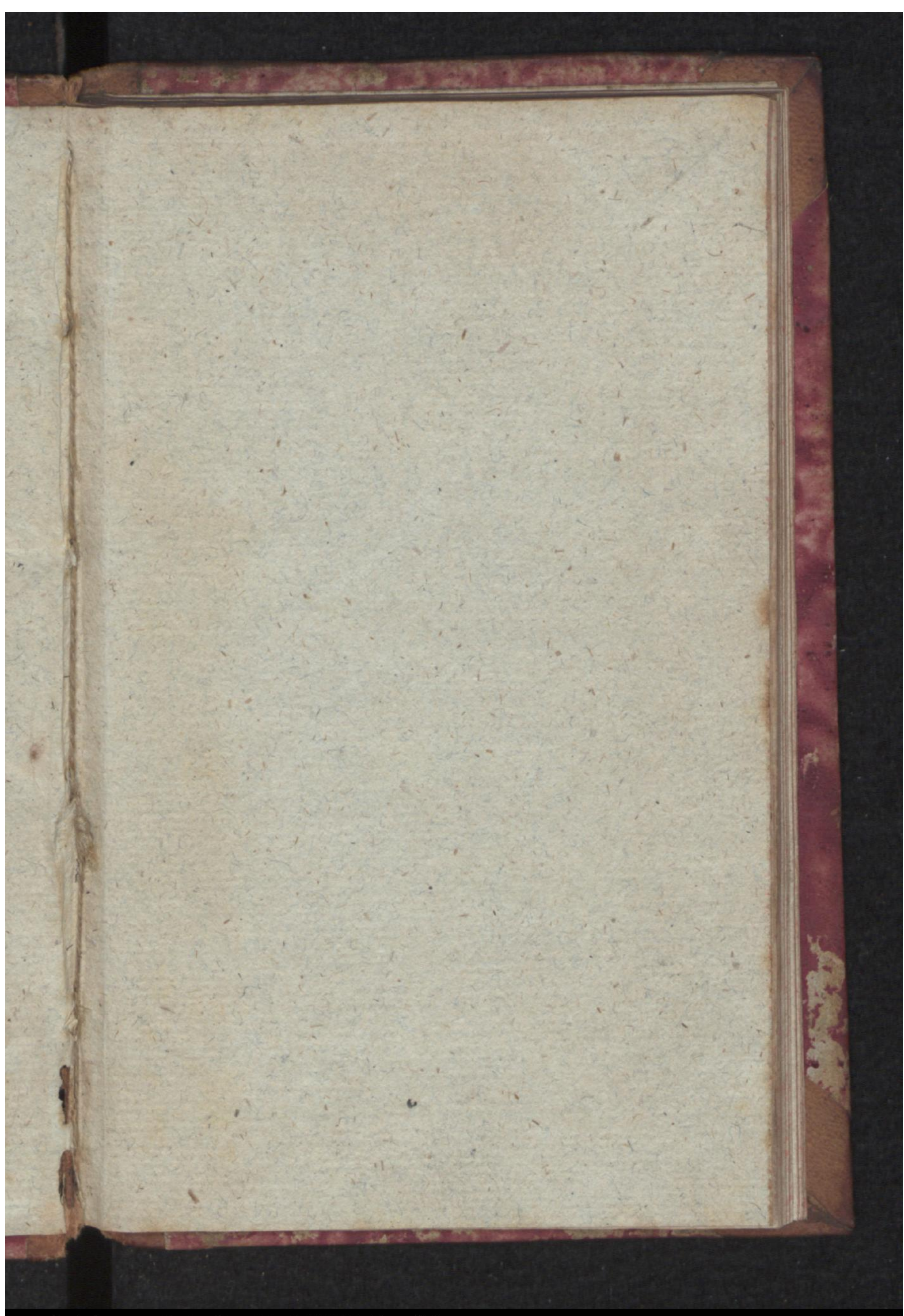

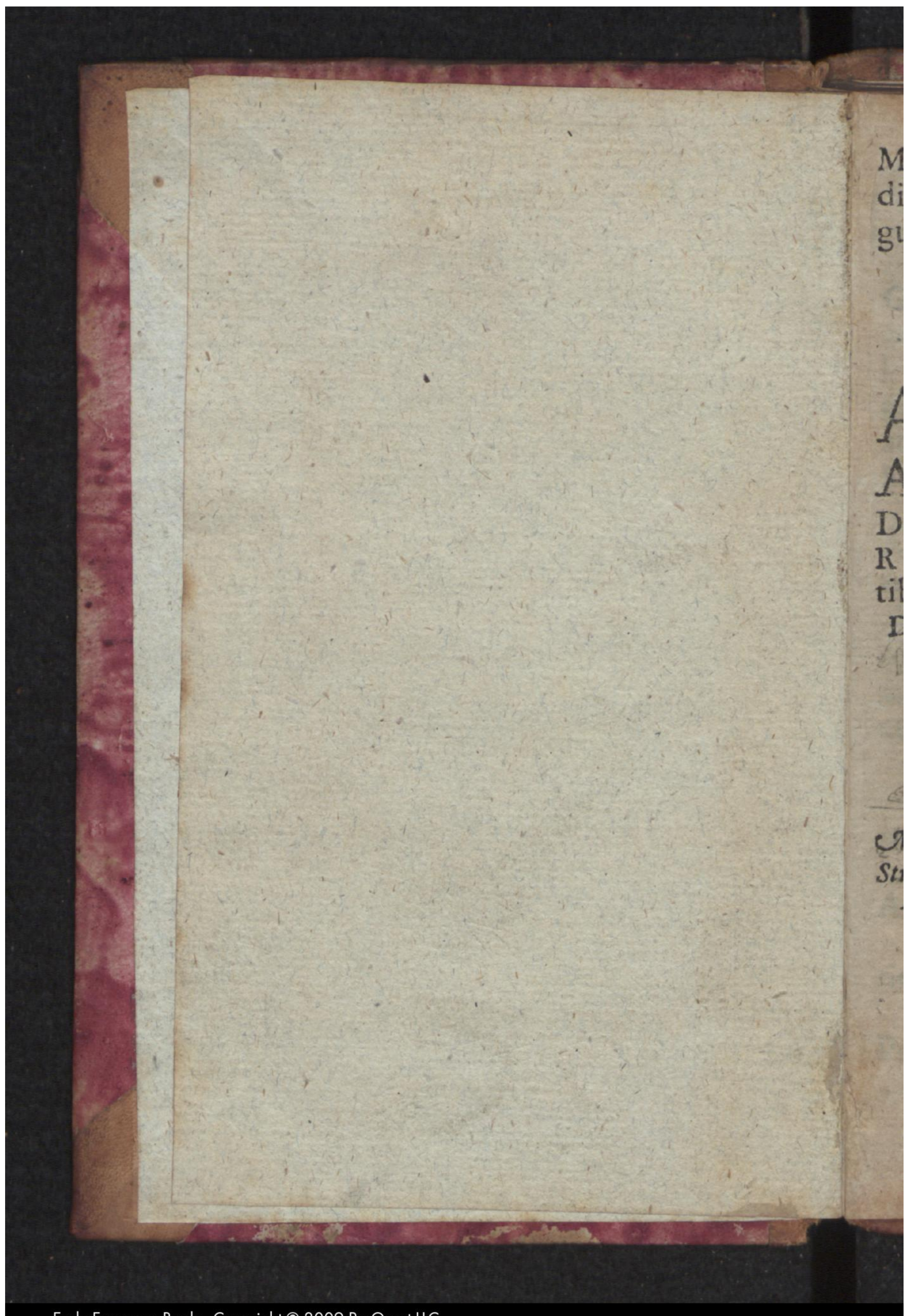

METHODVS DESCRIBENDI REGIONES, VRBES & ARCES, & QUID SINGULIS LOCIS PRÆCIPUÈ IN PEREGRINATIONIBUS HOMINES NOBILES AC DOCTI ANIMADUERTERE, OBSERUARE & ANNOTARE DEBEANT.

METHODVS DESCRIBENdi regiones, vrbes & arces, & quid singulis locis præcipuè in peregrinationibus homines nobiles ac docti animaduertere, obseruare & annotare debeant.

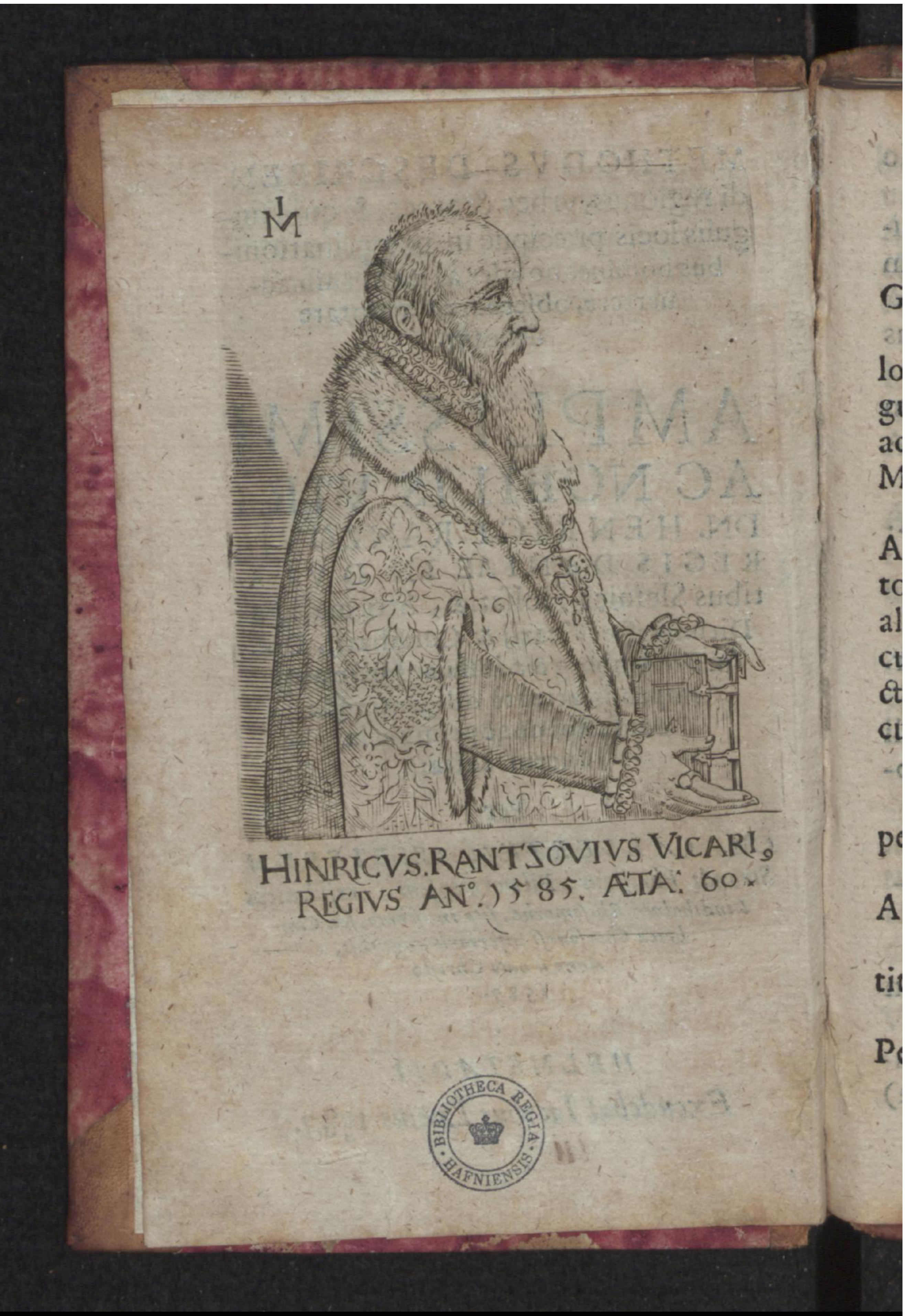
AMPLISSIMI AC NOBILIS VIRI DN. HENRICI RANZOVII, REGIS DANIAE IN DVCAtibus Slesuici, Holsatiæ, Stormariæ ac Dithmarsiæ Vicarij & Consiliarij, Dñi. in Bredenberg &c. iussu, auspicio atq; impensis attentè diligenterque confecta, nunc primùm in lucem edita:

Per

M. ALBERTVM MEIERVM Strandt Phrisium - Pilwormensem, residentem Lindtholmi, Rhisemorbæ, sita in Isthmo, seu Cimbricæ Chersonesi inferioris angustijs, Anno à nato Christo 1587.

HELMSTADII

Excudebat Iacobus Lucius 1587.

IM
HINRICVS. RANTZOVIVS VICARI9
REGIVS AN°. 1585. ÆTA: 60.
BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

I. COSMOGRAPHICA.

Longitudo & latitudo loci (non Geometrica ſed Coſmographica.) 1.

Declinatio Poli. Magneſis, à polo mundi. Declinatio Arcus ſeu lingulæ compaſci (& pyxidis Nauticæ ac Horologiorum ſolarium) à linea Meridionali. 2.

Sub quo Parallelo ſitus locus? An ſub Aequatore, an inter Aequatorem & Tropicum, an ſub Tropico aliquo, an inter Tropicum & Circulum Arcticum, an ſub circulo Arctico vel Antarctico, an intra Arcticum & Polum, an ſub Polo ipſo? &c. 3.

Sub quo Climate? 4.

In qua Zona, Temperata, Intemperata (Torrida, Frigida)? 5.

In quo Hemiſphærio, Boreali, Auſtrali? 6.

An nobis Periœci, Antœci, Antithones (ſeu Antipodes)? 7.

An Amphiſcij, an Heteroſcij, an Periſcij? 8.

9. Vmbrarum ratio, seu proportio Gnomonis & vmbræ.

10. Quantitas Diei & Noctis, Minimæ maximæq; Noctium æstiualium solstitialium luces.

11. Ortus & occasus Solis diebus solstitialibus.

12. Crepusculorum Matutinorum vespertinorumq; Initia & Fines.

II. ASTRONOMICA.

1. Horoscopus ascendens.
2. Medium cœli (Cor cœli.)
3. Zenith (Stella verticalis) Nadir.
4. Stella Topica.
5. Stella dominans, Signum cœli est Gradus ac Planeta, cui locus subiectus sit.

III. GEOGRAPHICA.

1. An locus sit Mediterraneus. An pars continentis.
2. Isthmus, Chersonesus (Peninsula)

la) Insula Halga, Morsica, Insula parua, mediocris, magna, maxima.
An quales Orchades, Sporades, Cyclades, Delus (Mobilis.)
An Insula continentis vel Maris.

3. An sit χῶρα ἐπιθαλαττίδιος. ora Maritima, Tractus marinus, littoralis (an der Seekant)
An ad Mare vel Oceanum.

4. An ad Sinum vel Portum Maris.
An ad Porthmum (Fretum.)

5. An ad flumen, seu fluuium aut fluuij ostia sita vrbs sit.

6. An inter Syrtes &c.

IIII. CHOROGRAPHICA.

1. Situs vrbis generalis, qua Regione, quo Regno, Ducatu, Episcopatu, Præpositura, præfectura, Ciuitate.

2. Situs Relatiuus collatione facta ad proximas Regiones vel Vrbes.
Versus quam mundi plagam (quam cœli cardinē spectet) plagę directio.

3. Distantia Miliarium Plagalis, Directionalis.

4. Termini seu fines: quibus Regionibus, Fluminibus, Montibus, Syluis limitetur, circumscribatur, separetur.

5. Amplitudo Regionis, collata ad alias, quàm longa, lata, ambitus, circuitus.

6. Vrbium, Ciuitatum, Oppidorum, Arcium, Castrorum, Pagorum (vicorum extra oppida) villarum frequentia & celebritas, **Grote vnd kleine Dörper.**

7. Diuisio regionis, Partes, Præfecturæ (**Ampte / Horde / Birck**) Episcopatus, Præposituræ.

8. Vrbes præcipuæ, Metropolis, Ciuitates maiores (Matrices **Höuetstatt**) Emporium **ein Koepstatt / Hansestadt / vnd dar de Stapel ys. Kuntoer / Fucker /** Coloniæ, Municipia. Oppida libera (**Keyserfry vnd de einen Rolandt hebben.**) Stipendiaria, Confœderata.

Pro-

Prouinciæ Stipendiariæ (Proconsulares, Prætoriæ, Præsidiales.) 9.

Vicinia regionum, Vrbium, Oppidorumq; & quales vicini. 10.

Tutus accessus & transitus (Seker Paß / aff vnd thouoer.)

Viæ publicæ, Itineris qualitas. 11.

V. TOPOGRAPHICA.

Situs specialis, Wo ydt ligge? an edito decliui vel humili loco sita sit. 1.
In loco palustri, in planicie, Valle, Monte, Radice Montis, Promontorio, Rupe.
An vrbs Muro includat colles.

Regionis vel vrbis figura. 2.

Extensio plagalis, à qua plaga mundi, in quam extendatur Wo ydt sick vth strecke? 3.

Magnitudo, longitudo, latitudo Geometrica, ambitus. 4.

Diuisio partesq; vrbis. 5.

Fossa, cingens vrbem, quàm lata, profunda. 6.

7. Valli, propugnacula.
8. Muri ex qua Materia, quales, quanti, quàm lógi, quàm alti, crassi.
9. Portæ.
10. Vici in oppidis (plateæ.)
11. Aquæductus publici.
12. Pontes *.
13. Molæ, seu quæ aguntur Aqua, seu Vento.
14. AEdificia (in quibus spectatur commendaturq; Situs, Magnitudo, Materia, Forma, Figura, Splendor, Pulchritudo, Elegantia, Ornamenta, Prospectus, Atrium, Vestibulum, Conclauia, Cubicula, Gynecæa, Vaporaria, Culinæ, Cellaria, Horrea, Stabula, Balnea priuata, Aquæductus priuati, & aliæ res necessariæ ad Oeconomicos vsus, aliæq; commoditates.)
15. AEdes publicæ.
Fora, Macella, Apothecæ (Pharmacopolia) Xenodochia, Nosocomia, Spittaelhüser Sekenhüser Balnea publica, Thermæ magnificè extructæ.

Theatra, Amphitheatra, Labyrinthi, Circi, Hippodromi, Catodromi, Porticus, Arcus Triumphales, Trophæa, Signa, Statuæ, Metæ, Columnæ, Obeliſci, Coloſſi, Pyramides. 16.

Bibliopoliorum, Bibliothecarũ, Scholarũ, Academiarumq; ædificia. 17.

Templa, Eccleſiæ Cathedrales, cui diuo conſecrata, Aræ, ornatus Templorum, Picturæ, Imagines in Templis, Idola, Organa Templorũ, Horologia admiranda, turres, Campanæ (Tintinabula) Baptiſteria. 18.

Monaſteria. 19.

Curiæ. 20.

Armamentarium. 21.

Nobiliũ ſedes (Junckern Höue.) 22.

Arces Regiæ, earũq; celebritas. 23.

VI. GEORGICA.

Facies & Natura 4. Horarum anni, Veris, Aeſtatis, Autumni, Hyemis, in ea Regione ferè vſitata. 1.

Venti loco peculiares. 2.

3. Locus apricus (expoſitus Soli) tutus à ventis inſalubribus.

4. Aëris qualitas, commoditas, ſalubritas, an ibi plerumq; ſeneſcant homines,

5. Pulchritudo Regionis, locus amænus, **Ein feiner luſtiger ort.**

6. Terra plana, ſalebroſa, montoſa, Syluoſa, Aquoſa.

7. Fundus, Soli qualitas ſeu natura, Terra vliginoſa, Paludoſa, Lutoſa, Gleboſa, Argilloſa, Pinguis, Macra, Arida, Arenoſa, Sabuloſa, Glareoſa, Lapidoſa, Carbonaria. **Mohr (Moras) kodde/Heide/Geeſt Marſck.**

8. Agri, cultus Agrorum, ratio colendi, quid et quantum ſeratur, quid reddat.

9. Soli naturalis bonitas, ſoli vbertas, fertilitas, Meſſis, copia Annonæ, Prouentus frumentorum, rerum variarum copia & voluptates, quæ inde percipiuntur.

10. Gramina, Prata, Fœniſetium.

Hor-

Horti, Lustheuser / Labyrinthi hortenses seu Herbacei. 11.

Herbæ (vires herbarum ibi notæ & expertæ Medicinæ ad morbos hominum pecorumq́;.) 12.

Flores, Frutices, Suffrutices, Arbores, Fructus (Fructuum multitudo, Magnitudo & Qualitas) Aromata.

Vineæ, vini genera. 13.

Syluæ (Würinge / Holdtkalen / Steinkalen / Klinger / Kluen / Torff / Mose / Heide / Stro 2c. 14.

Montes (Porro in Montibus considerantur laudanturq́; celebritas, situs, altitudo, longitudo, extensio plagalis, Prospectus, Radix montis, Stagna in cacumine, Ortus Fontium, Fluuiorumuè, Metalla, Gemmæ, Gramina, Herbæ, Frutices, genera Arborum, Syluæ, Feræ, Venationes, an Montes colantur, an sint idonei Agris, Hortulis, Vinetis. Item Specus. 15.

Quæuè aliæ res ibi inueniantur.

Monumenta vetera, vel si quid habent

bent nouũ, prodigiosum & memorabile.)

16. Stagna, Lacus, Fontes, Riui, Amnes, Flumina, Fluuij.

(Porro in FLVMINIBVS attenditur scaturigo, vbi oriantur seu nascantur, quo tendant, vbi exeant Fluuij ostia, Quos Amnes & Riuos recipiant, quæ flumina illabantur. Amplitudo, latitudo, Flexus, longitudo, profunditas (an idoneum sit Flumen nauigationi & nauigantibus) an alicubi (& vbi) vadosum.

Quæ oppida, quos Pagos præterfluant. Quæ prata & nemora irrigẽt. Quæ genera quantamque piscium copiam alant.

Quot, qualibus, quantisq; Pontibus sternantur.

Quæ Molarum genera, & quot numero moletrinas agant. Quot stagna efficiat.

Quos vsus alios præbeant locis quæ præterlabuntur.

De-

Demùm si quid nouum, seu insolitum & proprium præ alijs habeant.

Aquæ qualitas, dulcis, Salsa, amara, limpida & salubris, quid generet, quid emittat? 17.

Piscinæ 18.

Thermæ, quorum mineralium participes, cuius qualitatis, quarum viriũ. Quos morbos curent, lauandi ratio. 19.

Salinæ, salis genera, salis fodiendi, coquendi præparandi ratio. 20.

Mineralia. 21.

Metallifodinæ (Bergkwerck) Venæ metallicæ, metallorum genera & prouentus.

Margaritæ, Gemmæ. 22.

Aues. 23.

Pisces. 24.

Serpentes. 25.

Viperaria, Venena, Venenorumq́; remedia ibi cognita.

Terræ leporaria, Theriotrophia. 26.

Pecora, Greges, Armenta. 27.

Commoda vitæ alia, quibus maximè 28.

ximè abundat aut destituitur hæc Regio.

29. Et si quid solum hoc habet nouum, inusitatum & insigne.

VII. NAVTICA.

In mari à nauigantibus attenduntur.

1. Vastitas.
2. Profunditas (an idoneum sit mare illud velificantibus.)
3. Aquæ qualitas, color, an salsa, pellucida, turbida, viridis.
4. Fundus Arenę color & qualitas.
5. Vada, Breuia.
6. Syrtes (Lopende Sandt.)
7. Dorsa (Reff.)
8. Saxa latentia, medijsq; in Fluctibus Aræ (Blinde Klippen.)
9. Saxa Scyronia, Cyaneæ, seu Symplegades.
10. Rupes, Scopuli.
11. Promontoria.
12. Naufragia.
13. Sinus (een Wyck.)
14. Portus (ein Haue.)

Porth-

Porthmus (Ein Vehr.) 15.
Fretum (ein enge stiff stroem.) 16.
Euripus, Gurges, Vortex, Vorago, vmbilicus Maris. 17.
AEstus maris, Fluxus, Refluxus, (Ebbe vnd floet.) 18.
AEstuaria (Sylen slůsen.) 19.
Naues Cymbæ. 20.

VIII. POLYTICA.

Populi frequentia. 1.
Lingua, eiusque Idiomatis pronunciatio. 2.
Nomina quædam propria virorum & mulierum, rariora, item appellatiua. 3.
Victus ratio, Cibus, Potus (Cereuisia, Vinum) coquendi artes singulares, vulgo aut alibi incognitæ. 4.
Vestitus virorum & mulierum, Sponsarum, Rusticorum, Ciuium, Nobilium, Sacerdotum, Monachorum. 5.
Ingeniorum fœcunditas, Ciuium, Incolarumq; ingenia, industria 6.

Stu-

Studia, Mores, probitas, Humanitas, Hospitalitas, aliæq; virtutes & vitia concordia aut discordia.

7. Artificia Mechanica Nauigationes Negotiatio, Facultas.

8. Nundinæ (Jarmarcket Perdemarcket) Merces.

9. Monetæ, Pondera, Mensura, cùm aridorum tùm liquidorum, vlnæ Perticæ seu virgæ Mensoriæ. Iugerum Demetarumuè quantitas

10. Politia (Respub. ciuilis) forma Politicæ gubernationis (honesta iusta) Stadtrecht / Borgrecht / Seerecht / Iudicia (iure & legibus constituta) ius, leges, ius criminale, seu pœnæ capitales (Halsgerichte.)

11. Onera publica, tributa, vectigalia (Tollen) priuilegia.

12. Bellicositas, bellandi virtus, & disciplina militaris.

13. Ritus sponsaliorum, nuptiarum, pædosymposiorum, conuiuiorum.

14. Choreæ, ludicra exercitia.

15. Funebres pompæ, sepultura.

IX. SCHO-

IX. SCHOLASTICA.

Literarum characteres in ea regione peculiares, quales olim literæ Gothicæ. 1.

Bibliopolæ, Bibliothecæ. Libri rari & ſecreti, antiqui codices. 2.

Antiquæ notationes in Rupibus inciſæ, aliæq; antiquitates & res viſu mirabiles. 3.

Antiqua Numiſmata Rom. Impp. & ſimilia. 4.

Antiquæ vel recentes artificioſiſſimæ picturæ, Item columnarum, ſtatuarũ, Obeliſcorum, Pyramidũ, ſepulchrorum inſcriptiones. 5.

Epigrammata, Propemptica, Epithalamia, Epitaphia, Epicedia, Rhapſodiæ, Centones, Technopegia, Carmina Leonina, Serpentina, Concordantia, Antiſtropha (Reciproca ſeu Retrograda) Correlatiua, Aenigmatica (ænigmata.) 6.

Rithmi, Dicteria, Adagia, Prouerbia. 7.

Cantiones & Melodiæ artificio- 8.

ſæ, ſuaues, veteres, & recentes: in genere Diatonico, Chromatico, & Euharmonico.
Partes dulciſonæ 2.3.4.5.6. vocū &c.

9. Organa Muſica priuata, omnis generis. Organiſtæ, Muſici practici & Inſtrumentales.

10. Inſtrumenta Geometrica, Aſtronomica, Mathematica, Mechanica. Opera Mechanica egregia.

11. Artifices in artibus Mechanicis excellentes.

12. Pictores nobiles, Statuarij, Sculptores, Carpentarij, Architecti, Aurifabri artificioſi, Artificesq; alij.

13. Scholæ puerorum, Puellarum, Lectoria, Academiæ, frequentia ſtudioſorum.

14. Artes liberales, Lectiones publicæ in ſcholis & Academijs, ſtudia, ſcholaſticum Regimen, Diſciplina Scholaſtica.

15. Pædagogi, Ludimoderatores, Magiſtri, Scholarum Lectores, Profeſſores Academiarum.

16. Viri docti, Philoſophi, Mathemati-

mati-

matici, Arithmetici, Geometræ, Astronomi, Astrologi, Musici, Theorici, Componistæ (vt vocant) Poëtæ, Oratores, Historiographi.

Archimistæ, Medici, Veterinarij, 17.

Aucupes (Wildtschützen) Piscatores (pro indagandis scilicet Historijs & naturis ferarum, volatilium & aquatilium. 18.

X. ECCLESIASTICA.

Ecclesia, Respublica Ecclesiastica.

Festa. 1.

Religio, cultus diuinus. 2.

Superstitio, Idolatria. 3.

Exercitia sacra, Cæremoniæ, Missæ, Cantiones sacræ. 4.

Contiones, Doctrina. 5.

Auditorum frequentia, Deuotio, Pietas, Sanctitas. 6.

Ieiunia, Eleemosynæ, Peregrinationes religionis ergò (Wallfacrten.) 7.

8. Concionatores, Doctores celebres, Theologi.
9. Monachi, Canonici, Prior, Abbas.
10. Prępositus, Episcopus, Pontifex.
11. Herætici, Prophetæ, Sancti.
12. Salaria & Stipendia Ministrorũ Ecclesiæ ampla, Præbendæ opimæ, Prouentus & possessiones Ecclesiasticorum.
13. Priuilegia Clericorum.

XI. HISTORICA.
(Generalia.)

1. Vrbis antiquitas seu origo. Quando primùm condi cœpta vrbs, vrbisq; partes, Templa, Curiæ, Arces?
2. Primi Conditores.
3. Nomina Appellationesq; veteres, ac recentiores, Etymologia seu ratio Nominum.
4. Insignia Regionis, Ciuitatis, & ratio significatioq; insignium.
5. Primi Inhabitatores. (Incolæ, qui olim eos terras tenuerunt.) Anti-

Antiquissimæ originis familiæ, 6.
Patritiæ Nobilium.

Veterum incolarum Patricio- 7.
rumq; virtus.

Res celeberrimæ à veteribus in- 8.
colis, pace belloq; gestæ. Historiæ
memorabiles.

Gubernatores illustres, Pontifi- 9.
ces, Imperatores, Reges, Duces ve-
teres virtute præstantes, qui olim
præfuerunt.

Imperator, Rex, Dux, Dominus, 10.
Satrapa, Præfectus, Consules, Se-
natores clari, qui nunc præsunt.

Viri illustres, Nobiles, Prophe- 11.
tæ, Heretici, Sancti, qui claruerunt
olim, quos genuit illa terra.

Viri nobiles, his diebus clari, vir- 12.
gines, Mulieres, Senes, Decrepiti,
Sapientes (Weldtwyse.)

Resq; aliæ auditu memorabiles. 13.

CHRONOLOGICA.

(*Historiæ speciales, Annales.*)

Monstra. 1.

2. Prodigia iſtis locis viſa.
3. Cometæ, Eclipſes Magnæ ☌☌.
4. Immenſa frigora (gelidiſſimæ Hyemes.)
5. Torridæ æſtates.
6. Fulgura, Tonitrua, Fulmina.
7. Incendia.
8. Tempeſtates magnæ.
9. Inundationes, Diluuia.
10. Wolckenbröcke.
11. Grandines magnæ & Noxiæ, niues profundiſſimæ.
12. Terræ motus.
13. Locuſtæ.
14. Charitas Annonæ, Fames.
15. *Peſtilentiæ (circa quas annotandum,*
Quot extiterint, quales, quando cœperint.
Quàmdiu ſæuierint, quando finierint.
Quot & quos è medio ſuſtulerint.
Quomodo & quibus nouis certiſq; Remedijs, aliqui in ea peſte ſeruati fuerint.)
16. Bella, prælia, conflictus, Monomachiæ, obſidiones, expugnationes

vrbi-

Horatius in arte Poëtica

Ordinis hæc Virtus erit & Venus, aut ego fallor:
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
Pleraquè differat, & præsens in tempus omittat:
Hoc amet, hoc ſpernat promiſsi carminis author.

FINIS.

